

v Peterburgu, kjer je bil potem profesor kazenskega prava na vseučilišču do leta 1862., ko je moral odstopiti radi svojih vladi neljubih nazorov. Nato se je posvetil advokaturi in je bil najboljši zagovornik v kazenskih zadevah na Ruskem. Razen s pravom se je pečal temeljito z zgodovino, priobčil je več temeljitih zgodovinskih člankov v »Vestniku Evrope«, katerega je urejeval skupaj s svojim tovarišem profesorjem Kostomarovim. Udeležil se je izdavanja poljskih »voluminallegum« in priredil je kritično izdajo »Litevskega statura«. V velikem delu Pipina »Zgodovina slovanskih slovstev« je napisal »Zgodovino poljskega slov-

VLADIMIR SPASOVIČ.

stva«, ki je bila svojčas najboljše delo te vrste in služi za vedno lahko za vzor, kako se piše slovstvena zgodovina. Vladimir Spasovič je ustanovil tudi dva ugledna poljska znanstvena mesečnika: »Ateneum«, ki ga je urejeval in izdajal na lastne stroške do leta 1901., in »Kraj«, ki je bil glavno glasilo poljske realne stranke in je zlasti dajal natančen pregled poljskih razmer v ruskem cesarstvu. Leta 1892. so izšla izbrana dela Vladimirja Spasoviča v poljskem jeziku v šestih zvezkih. Njegove monografije iz predmetov slovstvene zgodovine se pečajo zlasti z Vincencem Polom, Syrokomlo, Hamletom, pisal je o Rudawskem, o Orzelskem, Heidensteinu, o Hamletu, o pomnikih Matuszewicza, o Konradu Wallenrodu, o byronizmu v poljski poeziji, o Byronu in njegovih prednikih, o Schillerju in Goetheju, pa tudi z naj-

novejšimi pojavi poljskega slovstva, kakor Wey-Benhoffom in Wyspianskim, se je pečal. Njegova literarna kritika je bila oživljajoča in je prinesla v poljsko slovstvo mnogo novih misli. Zlasti njegovo globoko znanje sodobnih socialnih razmer in življenja je oplojevalo slovstveno polje. V sodbah svojih je bil vedno trezen in objektivni. Veliko šuma je naredila njegova razprava o Wielopolskem in o poljskem mesianizmu in slovanofilstvu. V svoji oporoki je zapustil 100.000 rubljev znanostni akademiji v Krakovu, 10.000 rubljev za revne visokošolce katoliškemu dobrodelnemu društvu v Peterburgu, 5.000 rubljev društvu Mianowskega za podporo poljskim pisateljem itd. itd.

Tako je izgledal mož, ki je bil vzor in posredni učitelj profesorju Zdziechowskemu. Globoko spoštovanje in ljubezen do svojega mojstra je značilna poteza vseh učencev Vlad. Spasoviča.

»Mesianisti in slovanofili« (1888) je bil naslov prvemu spisu profesorja Zdziechowskega. To je bila takorekoč točka, iz katere je izšel v svojih slovstvenih preiskavanjih in v svojem javnem delovanju. Poljska mesianska ideja in slovansko vprašanje, s tem vprašanjem so se pečali večalimani vsi poljski pisatelji in mislilci. Usoda Poljske, njena tragična preteklost, vzroki njenega padca in njen poklic v prihodnosti in njeno prerojenje je globok in neizčrpiliv predmet za poljskega rodoljuba, zgodovinarja in mislilca. To vprašanje pa mora v doslednem razvoju privedi na slovansko vprašanje. Slovanofilstvo je pri Poljakih del poljske mesianske ideje.

»Byron in njegov vek« (dva dela, 1894—1897) je naslov obširni, učeni razpravi, ki je služila profesorju Zdziechowskemu za vseučiliško habilitacijo. Tudi ta predmet je v zvezi z mesiansko idejo in s slovanofilstvom. Poljska romantika je stala pod vplivom byronizma. Leta 1900. je izdal literarne skice, potem ga je razvoj njegovega preiskavanja pripeljal na jugoslovansko polje in leta 1904. je izdal »Hrvaški preporod«. Vmes med drugimi spisi je izdal leta 1905. brošuro »Pestis perniciosissima«, ki je od nekaterih strani izzvala odpor. Toda nesporazumljenje je nastalo po mojem mnenju iz tega, da so nasprotna mnenja izšla iz različnih izhodnih točk. Vpoštevati je pa treba ves milje, iz katerega je izšel gospod pisatelj, in »katoliške« razmere, katere je videl v svoji domovini. Živo in goreče versko življenje, katero je opazil med slovenskim ljudstvom, je pozneje v marsičem izpremenilo njegovo sodbo. Imenitno delo je »Die Grundprobleme Rußlands«, ki je izšlo na Dunaju, »Universitätsverlag«. Tu je izbral in predelal razne svoje članke, raztresene po različnih časopisih, jih izpopolnil in